

BYTOVÁ POLITIKA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE V KONTEXTE HOSPODÁRSKEJ POLITIKY EURÓPSKEJ ÚNIE[#]

HOUSING POLICY IN THE SLOVAK REPUBLIC IN THE CONTEXT OF THE EUROPEAN UNION

JARMILA VIDOVÁ

Ing. Jarmila Vidová, PhD., Katedra hospodárskej politiky, Národohospodárska fakulta Ekonomickej univerzity
v Bratislave, tel.: +421/2 672 91 420, e-mail: vidova@euba.sk

Abstrakt

Since 2010, the European Union's economic policy has been designed in line with the objectives of the Europe 2020 strategy. The European Commission has proposed in a Communication entitled The Renewable Energy Road Map - Renewable Energy in the 21st Century: Building a Sustainable Future to Adopt a Boundary Target to Cover 20% renewable energies in the EU by 2020. In the contribution, we are addressing the issue of sustainability of the European housing economy in the context of improving the energy performance of buildings, improving the interconnection of electrical systems and district heating systems to achieve the energy-saving of new buildings and new building units so that by 31 December 2020 all new buildings zero power consumption.

Key words: Buildings power consumption. Economic policy. Housing. Housing policy.

1. Úvod

Európska únia nemá právo uskutočňovať samostatnú hospodársku politiku v celej jej šírke, nekoná podľa princípu „povolené všetko, čo nie je zakázané“, ale koná striktnie podľa toho, čo je povolené, resp. uvedené v zakladajúcich zmluvách ako ciele a nástroje. Lisabonská zmluva zmenila a najmä sprehľadnila právomoci Európskej únie a členských štátov tým, že vymedzuje tri základné kategórie právomoci. Prvú kategóriu tvoria výlučné právomoci Európskej únie, druhou skupinou sú spoločné právomoci Európskej únie a tretiu skupinu tvoria výlučné právomoci členských štátov, ktoré vykonávajú svoju právomoc v rozsahu, v akom Európska únia svoju právomoc nevykonala.

2. Hospodárska politika Európskej únie a jej vplyv na bytovú politiku Slovenska

Hospodárska politika Európskej únie na rozdiel od hospodárskej politiky vykonávanej vládou členského štátu nemá právo, ani nástroje vykonávať komplexne vnímanú nadnárodnú hospodársku politiku. Je založená na úzkej koordinácii hospodárskych politík členských štátov na vnútornom trhu a na stanovení spoločných cieľov a uskutočňuje sa v súlade s princípmi otvoreného trhového hospodárstva s voľnou hospodárskou súťažou.

Bytová politika patrí do skupiny výlučných právomocí štátu riadiť ju. Výlučné právomoci členských štátov, sú tie, ktoré vykonávajú svoju právomoc v rozsahu, v akom Európska únia svoju právomoc nevykonala.¹ Zaoberá sa vzťahmi medzi subjektmi a procesmi súvisiacimi s uspokojovaním potrieb v oblasti bývania (Labaj, 1993). Základom bytovej politiky je zabezpečenie dlhodobej dostupnosti bývania pre všetky sociálne skupiny obyvateľstva,

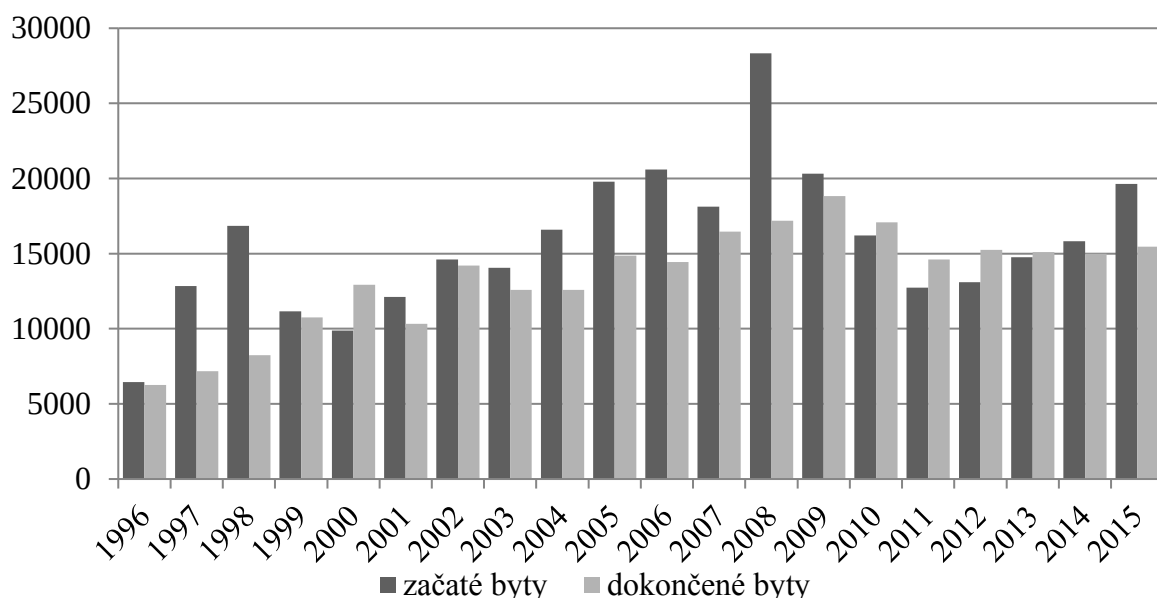
[#] Príspevok vznikol v rámci projektu VEGA 1/0002/16 Socio-ekonomické aspekty bytovej politiky v kontexte migrácie pracovnej sily. Doba riešenia projektu 2016 – 2018.

¹ V tejto skupine politík sa vylučuje harmonizácia zákonov členských štátov.

pretože v súčasnej etape vývoja spoločnosti, sú len niektorí schopní platiť náklady novej výstavby z vlastných zdrojov. Základný cieľ bytovej politiky sa realizuje prostredníctvom bytovej výstavby, ktorá má v ekonomike svoje miesto. Do oblasti bytovej výstavby zaraďujeme všetky činnosti, týkajúce sa rozvoja bytového fondu, tzn. nová výstavba, modernizácia a činnosti s tým súvisiace. Podľa toho, v akom stave má krajina bytový fond môžeme zhodnotiť kvalitu bývania. Hodnotíme ju na základe niekoľkých ukazovateľov, počet začatých a dokončených bytov, intenzita bytovej výstavby, vybavenosť bytov cenových domácností.

V grafe 1 zobrazujeme vývoj počtu začatých a dokončených budov v SR. Neexistuje však štatistika, ktorá by bola sústredená na zisťovanie počtov bytov postavených s ohľadom na súčasnú svetovú ekonomickú situáciu, danú závislosťou na zdrojoch a udržateľné narábanie so zdrojmi, čo je jednou z podmienok zachovania demokracie v Európe.

Ako sme už spomenuli, prostredie budov zodpovedné približne za 25 až 40 % celkovej spotreby energie, 30 % použitie surovín, 30 – 40 % celosvetových emisií skleníkových plynov a 30 až 40 % pevného odpadu. Preto je kľúčovým cieľom politiky Európskej komisie pre kruhovú ekonomiku systém, v ktorom sa minimalizuje spotreba zdrojov a energie výstavbou lepších budov.

Graf 1 Vývoj počtu začatých a dokončených bytov v SR
Zdroj: ŠÚSR, Ročenka stavebníctva SR 2016.

V roku 2014 prijala Európska komisia oznámenie „Možnosti efektívneho využívania zdrojov v sektore stavebníctva“. Všeobecným cieľom je znížiť vplyv budov na životné prostredie zlepšením celkovej efektívnosti využívania zdrojov a v dôsledku toho zlepšiť súvisiacu konkurencieschopnosť stavebných podnikov. To určilo potrebu spoločného prístupu EÚ k hodnoteniu environmentálnych vlastností budov. Tiež sa zdôrazňuje akčný plán kruhovej ekonomiky a dodáva, že vzhľadom na dlhú životnosť budov je nevyhnutné podporiť zlepšenia dizajnu, ktorý zníži ich vplyv na životné prostredie a zvýši sa trvanlivosť a možnosť recyklácie stavebných komponentov.

A tak európske politické i administratívne orgány hľadajú cesty, ako závislosť na zdrojoch aspoň obmedziť. Z hľadiska udržateľnosti života ľudstva na Zemi je sľubné, že veľký dôraz kladieme na úspory neobnoviteľných surovín a energie. Keďže „najlacnejšie a

najbezpečnejšie sú energie a suroviny, ktoré nespotrebuje“, snažíme sa o zmeny, ktorých realizácia by mala viesť k obmedzeniu spotreby neobnoviteľných zdrojov energie a surovín.²

3. Bytová výstavba a udržanie doterajšieho životného štandardu

Koncepcia udržateľného rozvoja je najčastejšie chápaná viacrozmerne: ako vzájomne previazané ekonomické, environmentálne a sociálne aspekty rozvoja ľudskej spoločnosti. Dva pojmy, ktoré sa najčastejšie spájajú práve s posudzovaním sociálnych aspektov udržateľného rozvoja, sú kvalita života a blahobyt.

Je zrejmé, že kvalitu života je možné posudzovať z objektívneho a subjektívneho pohľadu. Blahobyt je v kontexte meranie kvality života termín používaný pre vyjadrenie cieľového stavu udržateľného rozvoja.

V environmentálnych súvislostiach je koncept ľudského blahobytu podrobne rozpracovaný v „Miléniovom hodnotení ekosystémov“, ktoré vychádza z predpokladu, že kvalita ľudského života je zásadne závislá na stave ekosystémov. Medzi ľuďmi a ekosystémami existujú komplexné vzájomné väzby, takže akékoľvek zmeny v životných podmienkach ľudí priamo alebo nepriamo vyvolávajú zmeny v ekosystémoch a na druhej strane zmeny v ekosystémoch majú za následok zmeny v ľudskom blahobyt.

Meradlom udržateľnosti nášho spôsobu života je tzv. ekologická stopa. Jeden zo spoluautorov tohto pojmu William Rees ekologickú stopu približuje takto: „Koľko plochy (krajiny a vodných ekosystémov) je treba na súvislé zabezpečenie všetkých zdrojov, ktoré potrebu. V súčasnosti je tlak zo strany EÚ na energetickú efektívnosť a udržateľnosť vo všetkých oblastiach života, stavebníctvo nevynímajúc. Znižovanie energetickej náročnosti samotného procesu výroby stavebných materiálov aj výstavby budov a ich udržateľnosť sú hlavným hnacím motorom inovácií v stavebníctve. Samozrejme, len energetická efektívnosť a udržateľnosť nestačia. V každom segmente výroby stavebných materiálov vstupuje do procesov aj celý rad ďalších faktorov, ktoré výrazným spôsobom vplyvajú na to, akým smerom sa budú inovácie ďalej vyvíjať. Ekonomizácia výroby, kvalitný dizajn, reflektovanie nových architektonických trendov, to sú len niektoré ďalšie faktory, ktoré ovplyvňujú inovačné trendy v stavebníctve a architektúre.“³

V rámci stratégie Európa 2020 a Stratégie pre udržateľnú konkurencieschopnosť sektora stavebníctva a podnikov podnikajúcich v tomto sektore“ sa zdôrazňuje, že efektívne využívanie zdrojov je jednou z hlavných výziev, ktorým bude sektor čeliť až do roku 2020. Aj keď existuje niekoľko nástrojov, ktoré majú vplyv na budovy a stavebné výrobky, ako sú smernica o energetickej hospodárnosti budov⁴, smernica o energetickej efektívnosti, nariadenie o stavebných výrobkoch, systém EÚ na obchodovanie s emisiami, smernica o priemyselných emisiách, rámcová smernica o odpadoch a smernica o skládkach, zameriavajú sa na rôzne zdroje a fázy životného cyklu a v súčasnosti nie sú navrhnuté tak, aby poskytl prístup k celému životnému cyklu.⁵

² Krajcsovics, L.- Pifko, H. kol. 2016. Hodnotenie udržateľnosti budov – metodika CESBA. Vydavateľstvo STU, Bratislava. ISBN 978-80-227-4515-4.

³ <https://www.casopiseurostav.sk/casopis-eurostav/rocnik-2015/32015/inovacie-hybu-aj-svetom-stavebnictva>

⁴ Smernica 2010/31/EÚ, v súčasnosti sa takisto pripravuje dobrovoľný spoločný certifikačný systém EÚ pre energetickú hospodárnosť nebytových budov v súlade s článkom 11 ods. 9 tejto smernice.

⁵ Smernica 2012/27/EÚ, Nariadenie (EÚ) č. 305/2011, Smernica 2003/87/ES, Smernica 2010/75/EÚ, Smernica 2008/98/ES, Smernica 1999/31/ES.

Obrázok 1 Životný cyklus

Zdroj: http://www.atpjournall.sk/budovy/rubriky/prehľadove-clanky/hodnotenie-zivotneho-cyklu-budov.html?page_id=13561.

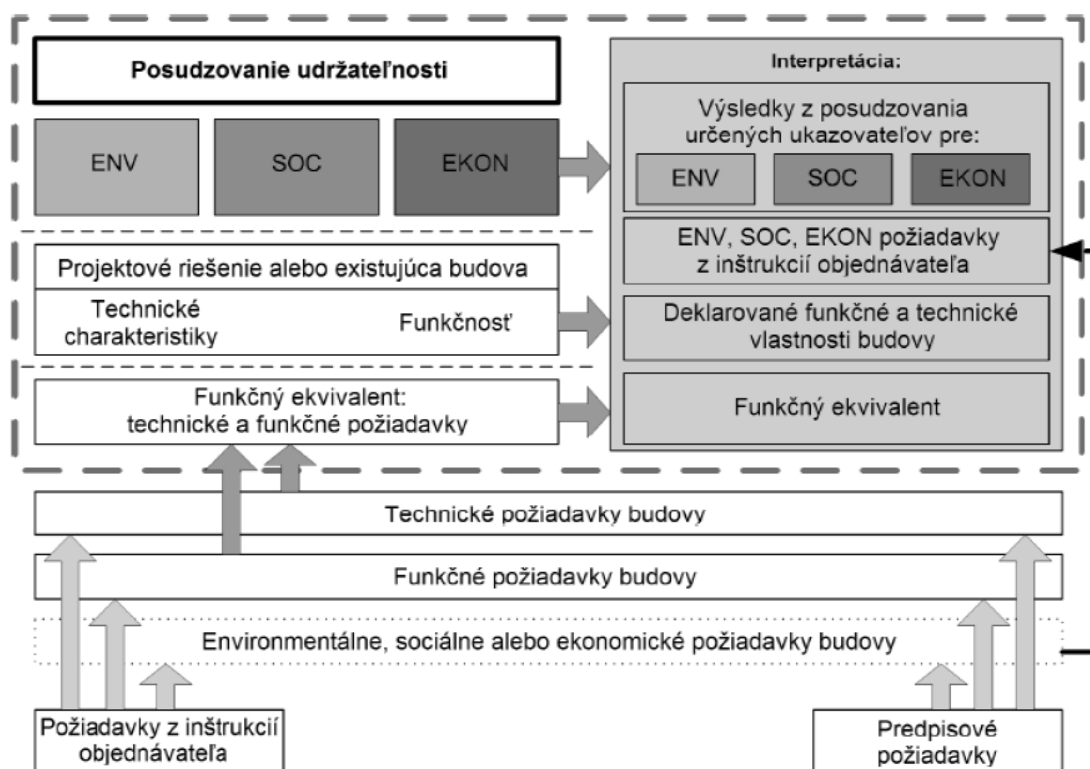
Do životného cyklu budovy sú zahrnuté všetky etapy, od jej vzniku cez vývoj počas života - prevádzky až po jej zánik – ťažba surovín, výroba materiálu, jeho doprava na stavenisko, výstavba budovy, jej prevádzka, obnova, demolácia a nakladanie s odpadom.

V priebehu životného cyklu spotrebujú stavby značné množstvo zdrojov a prispievajú k premene oblastí. Výsledkom toho môžu byť významné ekonomické následky a vplyvy na životné prostredie a ľudské zdravie. Preto je potrebné minimalizovať vplyvy stavieb na prostredie počas celého ich životného cyklu.

Schéma požiadaviek na vybudované prostredie, jeho časti a súvisiace podnety ukazuje, ako sa požiadavky udržateľnosti, plynúce zo spoločenských záujmov, vzťahujú k vybudovanému prostrediu, stavbám a výrobkom. Komplexnou analýzou životného cyklu budovy sa zaoberá hodnotenia LCA (Life Cycle Assessment), ktoré posudzuje vplyv stavby počínajúc získavaním materiálov pre výrobu stavebných konštrukcií cez záťaž počas prevádzky a aktívneho života stavby až po likvidáciu odpadu po zániku, demolácii stavby (Pifko, 2013). Podľa tohto hodnotenia môže byť budova v režime Cradle to Grave - Od kolísky po hrob alebo Cradle to Gate - Od kolísky k bráne (továrne) alebo Cradle to Cradle - Od kolísky ku kolíske.

Posledný uzavretý cyklus tvorí slučku, kde záverečnú fázu cyklu predstavuje recyklácia, ktorá je súčasne počiatočnou fázou nového zrodu.⁶

⁶ Spracované podľa Krajcsövcics, L.- Pifko, H. kol. 2016. Hodnotenie udržateľnosti budov – metodika CESBA. Vydavateľstvo STU, Bratislava. ISBN 978-80-227-4515-4

Obrázok 2 Koncept posúdenia udržateľnosti

Zdroj: Krajcsovics, L.- Pifko, H. kol. 2016. Hodnotenie udržateľnosti budov – metodika CESBA. Vydavateľstvo STU, Bratislava. ISBN 978-80-227-4515-4.

Záver

Človek trávi v budovách 90% času. Každá budova je súčasťou mesta alebo dediny ako celku, ktorý by mal v ideálnom prípade v harmonickej, esteticky vyváženom kompozícii spĺňať kritériá funkčnosti, bezpečia a pohody, teda príjemného miesta na život. Pri hodnotení miery udržateľnosti budov sú posudzované kritériá ekonomické, sociálne a environmentálne v ich vzájomnej previazanosti. Ideálnym výsledkom je stav, kedy sú aspekty zo všetkých troch sfér, vzájomne na seba pôsobiace, zastúpené vo vyváženom pomere. Teda napríklad sféra ekonomická v sebe zohľadňuje nielen ekonomické, ale súčasne spoločenské a environmentálne aspekty. Aby sa Európa odklonila od lineárneho hospodárskeho modelu a smerovala k efektívnemu využívaniu zdrojov, potrebuje udržateľné hospodárstvo.

Jednou z oblastí, na ktoré je potrebné sa viac zamerať je odvetvie výstavby budov. Stavby a stavebné práce majú najväčší podiel na globálnom využívaní zdrojov a znečistení emisiami. V rámci oznámenia EK o udržateľnej konkurencieschopnosti sektora stavebníctva je potrebné sa zlepšiť vzájomné uznávanie metód environmentálneho posudzovania v sektore stavebníctva, čo je potrebné rešpektovať v bytovej politike štátu.

Literatúra

- [1] KRAJCSOVICS, L., PIFKO, H. kol. 2016. *Hodnotenie udržateľnosti budov – metodika CESBA*. Vydavateľstvo STU, Bratislava. ISBN 978-80-227-4515-4.
- [2] VIDOVÁ, J., *Hospodárska politika Európskej únie*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2015. ISBN 978-80-225-4161-9.
- [3] <https://www.casopiseurostav.sk/casopis-eurostav/rocnik-20151/32015/inovacie-hybu-aj-svetom-stavebnictva>

- [4] Smernica 2010/31/EÚ
- [5] Smernica 2012/27/EÚ
- [6] Nariadenie (EÚ) č. 305/2011
- [7] Smernica 2003/87/ES
- [8] Smernica 2010/75/EÚ
- [9] Smernica 2008/98/ES, Smernica 1999/31/E
- [10] Resource efficiency in the building sector (Efektívne využívanie zdrojov v sektore stavebníctva), Ecorys a Copenhagen Resource Institute, Rotterdam máj 2014 (http://ec.europa.eu/environment/eussd/pdf/Resource_efficiency_in_the_building_sector.pdf)
- [11] http://www.atpjournal.sk/budovy/rubriky/prehladove-clanky/hodnotenie-zivotneho-cyklu-budov.html?page_id=13561